

Ústavný súd Slovenskej republiky na neverejnom zasadnutí senátu 4. novembra 1998 predbežne prerokoval podnet [REDACTED], bytom [REDACTED], na začatie konania pre porušenie čl. 13 ods. 1, čl. 17 ods. 1, čl. 47 ods. 2 a čl. 144 ods. 1 Ústavy Slovenskej republiky a takto

r o z h o d o l :

Podnet [REDACTED] o d m i e t a .

O d ô v o d n e n i e :

Ústavný súd Slovenskej republiky (ďalej len „ústavný súd“) dostal 24. septembra 1998 podnet [REDACTED], bytom [REDACTED], na začatie konania pred ústavným súdom pre porušenie Ústavy Slovenskej republiky (ďalej len „ústava“) v konaní o pozbavení spôsobilosti na právne úkony pred všeobecnými súdmi.

Vzhľadom na to, že podnet [REDACTED] nespĺňal náležitosti predpísané zákonom Národnej rady Slovenskej republiky č. 38/1993 Z. z. o organizácii Ústavného súdu Slovenskej republiky, o konaní pred ním a o postavení jeho sudcov v znení zákona Národnej rady Slovenskej republiky č. 293/1995 Z. z.(ďalej len „zákon

č. 38/1993 Z. z. v platnom znení“), vyzval ústavný súd predkladateľa podnetu listom z 15. októbra 1998, aby ho doplnil.

██████████ svoj podnet doplnil listami z 28. a 30. októbra 1998, ku ktorým pripojil viaceré doklady. Žiadal, aby ústavný súd nálezom vyslovil, že Okresný súd v Prešove mu ustanovením opatrovníčky na súdne konanie vo veci 20 Nc 665/95 nezabezpečil ústavné právo na právnu pomoc v konaní, čím došlo k porušeniu čl. 47 ods. 2 ústavy. Za porušený označil tiež čl. 13 ods. 1 ústavy tým, že mu rozhodnutiami Okresného súdu v Prešove, Krajského súdu v Prešove a Najvyššieho súdu Slovenskej republiky v Bratislave boli ukladané povinnosti bez toho, aby bolo zachované jeho základné právo na právnu pomoc v konaní, v dôsledku čoho konali označené všeobecné súdy aj v rozpore s čl. 144 ods. 1 ústavy. ██████████ namietol aj porušenie čl. 17 ods. 1 ústavy, ku ktorému malo dôjsť rozhodnutím Okresného súdu v Prešove o ustanovení súdneho znalca na podanie znaleckého posudku.

I.

Namietané porušenie čl. 13 ods. 1 a čl. 144 ods. 1 Ústavy Slovenskej republiky

Podľa čl. 13 ods. 1 ústavy: „Povinnosti možno ukladať len na základe zákona, v jeho medziach a pri zachovaní základných práv a slobôd.“. Uvedené ustanovenie je zaradené do Druhej hlavy ústavy - Základné práva a slobody, ale v rámci prvého oddielu patrí medzi všeobecné ustanovenia a námietku jeho porušenia je možné uplatniť, ako to ústavný súd ustálil už vo viacerých predchádzajúcich rozhodnutiach, iba v súvislosti s konkrétnym základným právom. ██████████ namietol porušenie čl. 13 ods. 1 ústavy všeobecnými súdmi, ktoré mu prijatými rozhodnutiami ukladali rôzne povinnosti, čím došlo aj k porušeniu čl. 144 ods. 1 ústavy.

Podľa čl. 144 ods. 1 ústavy: „Sudcovia sú pri rozhodovaní nezávislí a sú viazaní len zákonom.“.

Z dokladov, ktoré [REDAKOVANÉ] predložil ústavnému súdu vyplýva, že v konaní o pozbavení spôsobilosti na právne úkony okresný súd nariadil uznesením 20 Nc 665/95-77 podanie kontrolného znaleckého posudku znalcom [REDAKOVANÉ]. Súd uvedenú povinnosť uložil v súlade s § 187 ods. 3 Občianskeho súdneho poriadku. Podľa tohto ustanovenia súd o zdravotnom stave vyšetrovaného vyslúchne vždy znalca, pričom, ak je to nevyhnutné, môže nariadiť, aby bol vyšetrovaný v zdravotníckom zariadení.

V uvedenom prípade uložil súd povinnosti v súlade so zákonom, v dôsledku čoho nedošlo k porušeniu čl. 13 ods. 1 ani čl. 144 ods. 1 ústavy.

Ústavný súd preto podnet v uvedenej časti odmietol.

II.

Namietané porušenie čl. 17 ods. 1 Ústavy Slovenskej republiky

Ústavou štát priznáva občanovi práva, ktoré sa zaväzuje sám rešpektovať a chrániť či už voči štátnym orgánom, alebo voči komukoľvek inému. Osobná sloboda predstavuje jedno zo základných ľudských práv. Osobná sloboda sa podľa čl. 17 ods. 1 ústavy zaručuje každej ľudskej bytosti podliehajúcej jurisdikcii Slovenskej republiky. Dostupnosť osobnej slobody pre každého sa zaručuje početnými právnymi predpismi, ktoré ustanovujú opatrenia na ochranu osobnej slobody pred štátnymi orgánmi aj súkromnými osobami. Právny poriadok Slovenskej republiky vymedzuje aj právomoc jednotlivých štátnych orgánov pri ochrane osobnej slobody jednotlivca. V súlade s medzinárodnými dohovormi o ľudských právach, ktoré majú povahu prameňa práva v Slovenskej republike (čl. 11 ústavy), sa podľa článku 17 ústavy nezaručuje absolútna nedotknuteľnosť osobnej slobody každého. Ústava každému zaručuje, že jeho osobná sloboda sa nesmie obmedziť inak, ako z dôvodov a spôsobom uvedeným v článku 17 ústavy.

Predkladateľ podnetu uplatnil námietku porušenia čl. 17 ods. 1 ústavy v súvislosti s uznesením Okresného súdu v Prešove č. 20 Nc 665/95-77 z 22. apríla 1996, ktorým bol určený znalec z odboru psychiatrie na podanie kontrolného znaleckého posudku o duševnom stave [REDAKOVANÉ].

Ústavný súd vo svojej prechádzajúcej rozhodovacej činnosti vyslovil právny názor, ktorý je významný aj pre konanie o predložennom podnete. Ústavný súd v tomto názore uviedol: „Osobná sloboda podľa čl. 17 ústavy nezahŕňa všetky tie práva, ktoré človeku zabezpečujú, aby sa cítil a konal ako slobodná ľudská bytosť. Na tento účel ústava upravuje súbor takých práv a slobôd, akými sú napríklad sloboda prejavu, právo na súkromie, sloboda myslenia, svedomia, náboženského vyznania a viery a iné. Osobná sloboda podľa čl. 17 zabezpečuje len voľnosť človeka od vonkajších prekážok a obmedzení jeho pohybu.

Povinnosť dostaviť sa pred štátny orgán, bez ohľadu na to, či ide o orgán zákonodarnej, výkonnej alebo súdnej moci, vyčkat' v priestore na to určenom, dokiaľ tento orgán nevyzve občana, aby urobil výpoveď, ako aj samé poskytnutie svedeckej výpovede obmedzuje správanie človeka s intenzitou a v trvaní, ktoré pri dodržaní obvyklého postupu na strane štátneho orgánu ukladajúceho povinnosť svedčiť netrvajú tak dlho, aby ich bolo možné hodnotiť ako zásah do osobnej slobody, ktorý nie je v súlade s podstatou a zmyslom práva na osobnú slobodu.“ (PL. ÚS 29/95)

Ustanovenie sa k lekárovi, ktorého súd určil na podanie znaleckého posudku, podobne ako podanie svedeckej výpovede obmedzuje správanie človeka s intenzitou a v trvaní, ktoré obvykle nemožno hodnotiť ako porušenie ústavou zaručenej osobnej slobody. Predkladateľ podnetu neuviedol ani nenavrhol dôkazy o tom, že v dôsledku súdneho rozhodnutia o vypracovaní kontrolného znaleckého posudku sa musel podrobiť dlhodobej hospitalizácii za účelom pozorovania duševného stavu alebo akémukoľvek inému opatreniu dlhodobo obmedzujúcemu jeho osobnú slobodu. Predkladateľ podnetu tiež nepredložil ani nenavrhol dôkazy o tom, že súdom ustanovený znalec pri podávaní kontrolného znaleckého posudku postupoval spôsobom, ktorý bol iný ako obvyklý, čím na ujmu osobnej slobody [REDAKOVANÉ]

██████ obmedzil jeho voľnosť a pohyb. Ústavný súd preto podnet aj v tejto časti odmietol.

III.

Namietané porušenie čl. 47 ods. 2 Ústavy Slovenskej republiky

Podľa čl. 47 ods. 2 ústavy: „Každý má právo na právnu pomoc v konaní pred súdmi, inými štátnymi orgánmi alebo orgánmi verejnej správy od začiatku konania, a to za podmienok ustanovených zákonom.“.

Právna pomoc v konaní pred súdmi alebo orgánmi verejnej moci zodpovedá povinnosti štátneho orgánu alebo orgánu verejnej správy vytvoriť podmienky pre dostupnosť právnej pomoci, ale len v rozsahu konania pred príslušným orgánom. V konaní pred okresným súdom o pozbavení (obmedzení) spôsobilosti na právne úkony sa podľa § 187 Občianskeho súdneho poriadku ustanovuje opatrovník, ktorého úlohu nemožno identifikovať s poskytovaním právnej pomoci. Preto v tomto rozsahu konania nedošlo pred Okresným súdom v Prešove k porušeniu čl. 47 ods. 2 ústavy.

Okresný súd nemá žiadnym právnym predpisom uloženú ani povinnosť zabezpečiť dostupnosť práva na právnu pomoc v konaní pred ústavným súdom.

Zákonom ustanovenou podmienkou pre konanie o prijatom podnete osoby namietajúcej porušenie svojho práva je podľa § 22 zákona č. 38/1993 Z. z. v znení zákona č. 293/1995 Z. z. zastúpenie predkladateľa podnetu advokátom alebo komerčným právnikom.

Podľa § 22 zákona č. 38/1993 Z. z. v platnom znení: „Navrhovateľ a po prijatí podnetu aj ten, kto ho podal, musí byť v konaní pred ústavným súdom zastúpený advokátom alebo komerčným právnikom.“.

Ústavný súd už vo svojom predchádzajúcom rozhodnutí (II. ÚS 28/96) uviedol, že nesplnenie zákonnej povinnosti účastníka konania byť zastúpený v konaní pred ústavným súdom advokátom alebo komerčným právnikom by pre nepriaznivé zárobné a majetkové pomery, ktoré mu nedovoľujú zvoliť si právneho zástupcu a hradiť náklady spojené so zastupovaním pred ústavným súdom, malo za následok zastavenie konania pred ústavným súdom. Predstavovalo by stratu možnosti predkladateľa podnetu uchádzať sa o ochranu práva priznaného ústavou a medzinárodnými zmluvami o ľudských právach a základných slobodách vtedy, keď sa ocitne v životnej situácii zbavujúcej ho možnosti znášať náklady svojho zastúpenia v konaní pred ústavným súdom. Ústavný súd rozhodol, že po predložení dôkazov o takejto životnej situácii účastník konania namietajúci porušenie svojho práva môže byť zastúpený podľa § 22 zákona č. 38/1993 Z. z. v znení zákona č. 293/1995 Z. z. advokátom, ktorého ustanoví ústavný súd podľa § 19 ods. 3 zákona č. 132/1990 Zb. o advokácii.

Konanie pred ústavným súdom sa začína až prijatím podnetu na ďalšie konanie a iba po jeho prijatí ústavný súd rozhoduje, či sú splnené podmienky pre ustanovenie právneho zástupcu. Ústavný súd neustanovuje právneho zástupcu pre konanie o veci, v ktorej nie sú splnené zákonom určené podmienky na začatie konania pred ústavným súdom. Ústavný súd preto podnet aj v tejto časti odmietol.

P o u č e n i e : Proti tomuto rozhodnutiu nemožno podať opravný prostriedok.

V Košiciach 4. novembra 1998

JUDr. Ľubomír D o b r í k
predseda senátu